

**СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА ПСИХОЛОГО-
ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ
ОСВІТНЬО-РОЗВИТКОВОГО ПРОСТОРУ
В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ**

**Матеріали
Міжнародної науково-практичної
онлайн-конференції
(м. Харків, 23 травня 2023 рік)**

**Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної військової адміністрації
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
The Institute on Community Integration (ICI) at the University of Minnesota (USA)
Educational foundation EduFuture (Finland)
Belgian Education Council (Belgium)**

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬО-РОЗВИТКОВОГО ПРОСТОРУ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

**Матеріали
Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції
(м. Харків, 23 травня 2023 рік)**

Харків
2023

УДК 378:[316.613+159.9+37]-048.42(062.552)

С 69

Редакційна колегія:

- Пономарьова Г. Ф.** – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник народної освіти України, Почесний громадянин Харківської області, ректор – голова;
- Степанець І. О.** – кандидат педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи – заступник голови.

Члени редакційної колегії:

- Прокопенко А. О.** – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач аспірантури;
- Дмитренко К. А.** – кандидат педагогічних наук, доцент, учений секретар;
- Тупиця А. І.** – керівник навчально-методичного відділу;
- Демченко Н. Д.** – кандидат філологічних наук, доцент;
- Купіна О. В.** – методист.

Відповідальність за якість і достовірність матеріалів несуть автори публікацій.

С 69 Соціокультурні та психолого-педагогічні аспекти організації освітньо-розвиткового простору в сучасному закладі освіти : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (23 травня 2023 р., м. Харків) / за заг. ред. Г. Ф. Пономарьової; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради [Електронне видання]. – Харків : ХГПА, 2023. – 500 с.

До матеріалів Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції включені доповіді науково-педагогічних і педагогічних працівників закладів вищої, загальної середньої та дошкільної освіти, аспірантів, здобувачів.

Тематика матеріалів збірника охоплює питання, що стосуються розвитку освітнього простору сучасного закладу освіти, проблем інклюзії в освіті, взаємодії закладу освіти і сім'ї в контексті формування сприятливого просторово-виховного оточення здобувача освіти, моніторингу якості освіти тощо.

УДК 378:[316.613+159.9+37]-048.42(062.552)

© Харківська гуманітарно-педагогічна академія, 2023

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Вітаю, шановні колеги, партнери, здобувачі освіти, учасники Міжнародної науково-практичної конференції «Соціокультурні та психолого-педагогічні аспекти організації освітньо-розвиткового простору в сучасному закладі освіти».

У цей складний, опалений війною, але оптимістичний для майбутнього України час, я хочу привітати всіх, хто долучився до роботи конференції, і побажати всім миру, здоров'я, натхнення, успіхів і впевненості в розбудові європейського і світового майбутнього національної освіти.

Переконана, попри загрозу ворога, незважаючи на будь-які негаразди й проблеми, ми всі разом зможемо забезпечити якісний розвиток науки й освіти в Україні, завдяки підтримці наших друзів з Європи й Америки та власному досвіду й можливостям.

Вірю, що найближчими роками ми станемо більш компетентними у забезпеченні ефективності освітнього процесу, більш творчими в налагоджуванні професійної та особистісної комунікації з колегами й здобувачами освіти, обов'язково нетерпимими до корупції й академічної недоброчесності, більш толерантними та турботливими у ставленні до оточення.

Упевнена, що у збірнику тез містяться науково-практичні результати досліджень тих, хто любить учитися, прагне самореалізовуватись у науці й освіті. А «хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, ніколи не перестає вчитися» – писав наш філософ Григорій Сковорода.

Девізом конференції обрано вислів американського підприємця Гарві Самоуела Файрстоуна «Тільки коли ми розвиваємо інших, ми маємо потенційний успіх».

Переконана, що у сучасних умовах розвитку освіти дорожньою картою для освітян України має стати висновок новозеландського дослідника Гордона Драйдена про те, що «виживає не найсильніший і навіть не найрозумніший, а той, хто реагує на зміни, що відбуваються».

Гарного всім настрою, скорішої перемоги, міцного здоров'я і творчої наснаги для нових звершень і досягнень.

Усе буде Україна!

Галина ПОНОМАРЬОВА, доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник народної освіти України, Почесний громадянин Харківської області, ректор Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

викладачами, здобувачами освіти; проведення початкового аналізу, аналіз аудиту доступності освітнього середовища; постановку реальних цілей, яких можна досягти у данному освітньому середовищі мистецької школи; пошук спонсорів; використання позитивного досвіду наявних закладів освіти; використання різних засобів, щоб розрізняти певні кольори; читати ноти, самостійно пересуватись приміщенням та орієнтуватись в ньому; використовувати допоміжні засоби, які допомагають бачити здобувачам освіти (лупа, окуляри тощо); покладатись на тактильне сприйняття предметів або «зчитування» інформації з цифрового пристрою; орієнтуватись за напрямними та кольоровим маркуванням поверхів закладу тощо.

Висновки. Отже, в процесі дослідження теоретичних положень та практичних результатів щодо можливостей мистецького освітнього простору ми прийшли до висновку, що мистецька освіта, може забезпечити ефективне творче самовираження здобувача освіти із особливими освітніми потребами. Оскільки його індивідуальний освітній простір являє собою цілісний багатофункціональний комплекс можливостей розвитку емоційного сприйняття, художнього мислення та активізації творчого потенціалу особистості й може стати специфічним генератором формування індивідуальної траєкторії.

РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ БІОЛОГІЇ

Упатова І. П.

Наявна суперечність між потребою суспільства в розвитку особистості майбутнього фахівця в біологічній галузі й відсутністю умов для цього обумовлюється необхідністю впровадження в освітній процес закладів вищої освіти дослідницького підходу, у наслідок чого є можливість формування дослідницької компетентності майбутніх бакалаврів біології.

Розв'язанню зазначеної проблеми може сприяти дидактично цілеспрямована організація дослідницького навчання за фахом, забезпечуючи самостійну навчально-дослідницьку діяльність майбутніх біологів, що дозволяє реалізувати компетентнісний підхід.

Упровадження навчально-дослідної діяльності в процес викладання дисциплін природничого циклу сприяє набуттю майбутніми фахівцями навичок наукової роботи, дослідницьких умінь, розвитку дослідницької компетентності майбутніх бакалаврів біології та інших фахових компетентностей.

Теоретичні засади формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців висвітлені в роботах Л. Горшкової, Л. Коваль, Н. Граматик, А. Мосейчук, Н. Москалюк, О. Пташенчук та ін.

Основну увагу науковці приділяють тому, що при викладанні будь-якого освітнього компонента слід перетворити освітній процес на дослідження, що означає залучення майбутнього фахівця до дослідницької діяльності, а як результат – розвиток дослідницької компетентності, яка сприятиме фаховій самореалізації в певній галузі.

Метою дослідження є аналіз дидактичних умов успішного здійснення навчально-дослідницької діяльності майбутніх бакалаврів біології, розкриття методичних аспектів формування їх дослідницької компетентності.

Актуальність посилення дослідницького компонента під час викладання дисциплін природничого циклу та проходження різних видів практики (навчально-польової з ботаніки та зоології, науково-дослідної, виробничої, педагогічної) суттєво зростає, що пов'язано з посиленням значення формування в майбутніх біологів наукового мислення і наукової діяльності.

Зміст дослідницької діяльності майбутніх біологів – це вивчення універсальних способів одержання знань і розвиток універсальних умінь – логічних, інформаційних, комунікативних, організаційних. Така діяльність містить у собі: постановку проблеми; визначення методик дослідження і практичне опанування ними; збір матеріалу, його аналіз і узагальнення; оцінка отриманих результатів дослідження; формулювання власних висновків.

Результатом такої дослідницької діяльності майбутніх біологів є розширення кола професійних інтересів, формування у здобувача вищої освіти уявлень про те, що він хотів би вивчати глибше. Під час такого навчання здійснюється розвиток критичного й абстрактного мислення особистості, формування спостережливості, здатності аналізувати, оцінювати, порівнювати, будувати гіпотези, класифікувати, систематизувати, виконувати інші розумові операції.

Загальними складовими технології дослідницького навчання є: визначення мети, завдань і методики дослідження, дій педагога й здобувачів, створення ситуації успіху майбутніх фахівців. Така діяльність націлена на: надання студентам ініціативи у створенні індивідуальної освітньої траєкторії, виховання фахівця-дослідника з науковим типом мислення.

Для досягнення мети дослідницького навчання потрібно сформувати майбутнім біологам знання щодо дослідницьких процедур і методик, розуміння ціннісної ролі досліджень в удосконаленні наявних знань, розвивати стійкий інтерес до наукової діяльності.

В основі формуванню дослідницької компетентності, яка є основною для опанування природничими науками і біологічними технологіями, лежать такі вміння: пояснювати явища в живій природі, використовуючи наукове мислення; самостійно чи в групі досліджувати живу природу, аналізувати й визначати проблеми довкілля; оцінювати значення біології для сталого розвитку; ефективно співпрацювати з іншими над реалізацією екологічних проєктів,

розв'язувати проблеми довкілля; застосовувати набутий досвід задля збереження власного здоров'я та здоров'я інших, безпеки людини і спільноти.

Зазначені знання й уміння сприяють формуванню таких фахових компетентностей, як :

- здатність застосовувати знання та вміння з математики, фізики, хімії та інших суміжних наук для вирішення конкретних біологічних завдань;
- здатність демонструвати базові теоретичні знання в галузі біологічних наук та на межі предметних галузей;
- здатність досліджувати різні рівні організації живого, біологічні явища і процеси;
- здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних засобів у польових і лабораторних умовах;
- здатність до критичного осмислення новітніх розробок у галузі біології і професійній діяльності;
- усвідомлення необхідності збереження біорізноманіття, охорони навколишнього середовища, раціонального природокористування;
- здатність до аналізу будови, функцій, процесів життєдіяльності, онто- та філогенезу живих організмів;
- здатність до аналізу механізмів збереження, реалізації та передачі генетичної інформації в організмів;
- здатність аналізувати результати взаємодії біологічних систем різних рівнів організації, їхньої ролі у біосфері та можливості використання у різних галузях господарства, біотехнологіях, медицині та охороні навколишнього середовища;
- здатність демонструвати знання механізмів підтримання гомеостазу біологічних систем та інші.

Викладання дисциплін природничого циклу передбачає такі навчальні ресурси, як : розв'язання біологічних задач; складання структурно-логічних схем, моделей процесів/явищ; виконання розрахункових завдань, ситуативних вправ щодо розв'язання проблем (наприклад, стану довкілля, біорізноманіття, ощадного використання природних ресурсів, екологічної грамотності і здорового способу життя), розробка екологічних та біологічних проєктів, опанування різними методиками біологічних досліджень, написання наукових робіт різного рівня тощо.

Пошуково-дослідницька діяльність за умови педагогічного керівництва об'єднує завдання навчання із завданням стимулювання саморозвитку особистості.

Отже, реалізація дослідницького навчання дозволить вирішувати першочергові завдання сучасного закладу вищої освіти – не тільки давати готові знання, а й організовувати навчання, здатне підготувати майбутніх фахівців до

перетворення знань в інструмент творчого освоєння світу. Така діяльність, безумовно, забезпечується певною системою науково-методичної роботи, а саме:

- створення: електронної бібліотеки; електронних посібників; системи дистанційного навчання; віртуальних лабораторій; бази даних природничо-наукових проєктів; сайту студентської наукової спільноти тощо;
- розробка навчальних, навчально-методичних посібників і настанов, робочих зошитів із друкованою основою, які містять алгоритмом проведення наукового пошуку.

Таким чином, пошуково-дослідницька діяльність студентів за умови вмілого педагогічного керівництва поєднує завдання навчання із завданням стимулювання саморозвитку особистості.

Задача викладача – організатора дослідницької роботи – виявити обдарованих студентів і спланувати спільну наукову роботу таким чином, щоб вони змогли проявити себе в певному напрямку діяльності.

Упровадження дослідницького навчання дозволяє розв'язувати проблему формування позитивної мотивації й адекватної самооцінки студентів.

Побудова навчальних занять із дослідницьким компонентом створює оптимальні умови для розкриття індивідуальних здібностей кожного здобувача, успішного здійснення диференційного підходу під час навчання, яке передбачає групову роботу. Так, під час організації групової аудиторної роботи кожен студент може досліджувати конкретне питання, після самопрезентації дослідженого матеріалу проводиться взаємоконтроль у групі. Наприклад, під час проведення семінару студенти рецензують і опонують відповіді однокласників, порівнюють їх з власними знаннями, установлюють, що вони засвоїли добре, що підлягає корекції, на що треба ще раз звернути увагу. При такій організації самостійної роботи, коли всі студенти залучені до навчальної діяльності, є можливість опановувати навичками самоконтролю і самооцінки навчальної діяльності. Слід зазначити, що самостійна робота, з подальшим її самоконтролем є важливим напрямком самовдосконалення освітнього процесу, оскільки сприяє розвитку особистості майбутнього бакалавра біології, формуванню в нього дослідницької компетентності.

Отже, головним для реалізації дослідницької діяльності майбутніх фахівців під час навчання і забезпечення високого рівня їх дослідницьких навичок і вмінь, фахових компетентностей є вдосконалення методології викладання, яка відповідає завданням формування біолога-дослідника з науковим типом мислення, здатного створити наукове середовище, в якому відбувається реальне розв'язання дослідницьких проблем; надання студентам ініціативи у створенні індивідуальної освітньої траєкторії, яка розглядається як персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача та

спрямована на розвиток дослідницької компетентності майбутніх бакалаврів біології.

Список використаних джерел

1. Горшкова Л. М., Коваль Л. В. Формування дослідницької компетентності з ботаніки і фізіології рослин у майбутніх учителів біології: монографія. Глухів: РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2014. 176 с.
2. Граматик Н. Проблема формування предметної компетентності з біології майбутніх бакалаврів природничих наук: до питання про теоретичний концепт дослідження. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. Серія «Педагогічні науки». Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2020. Вип. 48. С. 71–81. URL : <http://surl.li/gkeoz>
3. Мосейчук А. Р. Формування дослідницької компетентності майбутніх фельдшерів у процесі вивчення біологічних дисциплін: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Університет ім. К. Д. Ушинського. Педагогічні науки. Одеса, 2017. 305 с. URL : <http://surl.li/gkerb>
4. Москалюк Н. В. Формування дослідницьких умінь майбутніх учителів природничого профілю в процесі вивчення біологічних дисциплін: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / ТНПУ ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2013. 19 с.
5. Пташенчук О. О. Набуття дослідницької компетентності майбутніми вчителями біології як вимога часу. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Серія: «Педагогічні науки», №4. 2017. С. 135–144. URL : <http://surl.li/gkeqe>

РОЛЬ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФОРМУВАННІ СЕРЕДОВИЩА ЗІ ЗНИЖЕНИМ РІВНЕМ РИЗИКІВ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Фаненитель Н. В.

Нова українська школа – це поєднання найкращих здобутків традиційної освіти з низкою інновацій, серед яких – зміна освітнього середовища. На відміну від традиційної школи, в НУШ приділяють значну увагу не лише академічному навчанню, а й соціально-емоційному розвитку дитини. Освітнє середовище в НУШ є передбачуваним. Коли учень знає, що його чекає в класі, рівень тривожності знижується, вивільняючи додатковий ресурс для продуктивного навчання. Таке середовище називається середовищем зі зниженим рівнем ризиків. Воно дає дитині впевненість та зміщує фокус із пристосування до його певних аспектів на те, як діяти в цьому середовищі та

Суменко Т. Ю. МОТИВАЦІЙНА СФЕРА ДИТИНИ ІЗ СКЛАДНИМИ ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ ЯК ВАЖЛИВА ПЕРЕДУМОВА В ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	393
Суровов О. А., Калашник Д. С. КІБЕРСПОРТ ЯК СУЧАСНИЙ ТРЕНД В ОСВІТІ	395
Табачник І. Г. ВЗАЄМОДІЯ ЗДО І СІМ'І ЯК МІЦНИЙ ФУНДАМЕНТ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ.....	398
Тасиць С. О. ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ МЕНЕДЖЕРА-ЕКОНОМІСТА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	401
Темниченко А. О., Бондаренко Н. Б. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ І СІМ'І У ПІДГОТОВЦІ ДИТИНИ ДО ШКОЛИ.....	404
Толмачова І. М., Бужинська С. М. ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В РОБОТІ З МАЙБУТНІМИ ПЕДАГОГАМИ ТА ПСИХОЛОГАМИ	410
Тракун М. М. МІКРОНАВЧАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ	413
Тулиця А. І., Бельмаз Я. М. ІСТОРИКО-РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ У КАНАДІ	415
Турукіна О. В. МИСТЕЦЬКІ ШКОЛИ ЯК ОСНОВА ДОСТУПНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	418
Упатова І. П. РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ БІОЛОГІЇ	419
Фанениттель Н. В. РОЛЬ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФОРМУВАННІ СЕРЕДОВИЩА ЗІ ЗНИЖЕНИМ РІВНЕМ РИЗИКІВ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ.....	423
Фоменко О. В., Кіларєв О. К. СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР: РІЗНИЦЯ МІЖ ПРОФЕСІЙНИМ І АМАТОРСЬКИМ СПОРТОМ	426
Хижняк М. В., Калашник Д. С. ЗАСОБИ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СУЧАСНИХ ШКОЛЯРІВ	428
Христенко Д. О. ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ТА СПОРТІ	430
Хряпін Е. О., Руднік Д. Г. ПІДЗАБУТІ ІМЕНА УКРАЇНСЬКОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ЗМІСТ ІСТОРИЧНИХ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ	432
Цибулько Г. Я., Аракелян Д. А. РОЗВИТОК КРЕАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ЗАСОБАМИ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ	434

Наукове видання
За загальною редакцією
Галини Федорівни Пономарьової

**СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ
ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬО-РОЗВИТКОВОГО ПРОСТОРУ
В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ**

**Матеріали
Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції
(м. Харків, 23 травня 2023 року)**

Відповідальний за випуск: Тупиця А. І.